

Kuristiku kurisu

Kurevere väli suurvee ajal enne 1967. a.

Karstumine on protsess, kus keemiliselt aktiivne happerikas põhja- ja pinnavesi lahustab kivimeid. Suhteliselt kergesti alluvad karstumisele Eestis laialdaselt levivad paekihid (lubjakivid ja dolomiidid). **Karsti** tekke eelduseks on vees lahustuvate kivimite, vee ja vee liikumisteede olemasolu. Lasuva pinnakatte paksuse järgi eristatakse **avatud karst** (nn vahemere tüüp, praktiliselt puudub muld ja taimestik) ja **suletud karst** (vene tüüp, karstunud kõvad aluspõhjakivimid on kaetud kobedate kruusakate-savikate setete või turbakihtidega).

Nabala piirkonnas levib suletud ehk vene tüüpi karst ja siin esinevad kõik klassikalised karstivormid. Nendeks on **kurisud**, **karstilehtrid** ja **-orud**, **maa-alused jõed** ning **veesooned**, **karstiallikad**, karstiallikest toituvad **allikasood**, märjad **karstinõod** ja **ajutised karstijärvikud** ning maa-alused karstitühemed – **koopad**, **kanalid** ja **kavernid**.

Eesti karstimaastike iseloomulikeks pinnavormideks on maapinna umblohkudena esinevad karstilehtrid ehk **kurisud** ja nende liitumisest tekkinud **karstinõod**. **Kuristiku** kurisus neeldub Vana-Angerja jõgi, voolab

maa-alustes karstiõontes Paeknani ja tungib seal uuesti maapinnale Paekna paisjärve toitvate allikate kaudu.

Suhteliselt väiksema läbilaskvusega kurisute puhul võib sulamisperioodil karstinõos tekkida ka ajutine veekogu – **karstijärvik**. Sellist vaatepilti näeme suurvee ajal Kuristiku kurisust ligikaudu 1 km lääne pool Arusta külas, kus Tagalepa talu juures esineb **Tagalepa** karstijärvik.

Karstilehtrid tekivad siis, kui vee lahustava toime tõttu on karstikoobaste laed nii õhukeseks muutunud, et need sisse vajuvad. Üks uus karstilehter ilmus 1955. aasta suvel Kuristiku kurisust 20 m põhja poole Arusta külla suunduva hobuvankritee kõrvale, praegusest Tõnuri teest paar meetrit kurisu poole, kurisu infopostist 20 m loode suunas. Tekkis 3-4 m läbimõõdu ja ca 2 m sügavusega auk ja edasi läks kanal, mis aastate jooksul on täitunud.

Kuristiku kurisu kohta räägitakse, et siin olevat kord noormees hobust jootma tulnud, ent kuri meelitanud ta endaga põhja: vanakuri ise olevat end vaimuks või näkiks moondanud ja saigi sedasi mehe kätte.